

Metodické vysvětlivky

Index cen zemědělských výrobků, který je počítán měsíčně od roku 1992, byl podroben komplexní revizi. V rámci revize, která se uskutečnila v roce 2006, byl revidován výběr reprezentantů, spolu s ostatními indexy cen bylo stanoveno nové základní období indexu (tržby za rok 2005) a zavedena nová váhová struktura na bázi struktury tržeb za zemědělskou produkci v jednotlivých měsících s tím, že část respondentů byla zařazena do kategorie nesezónní produkce a druhá jako sezónní produkce.

Rokem 2001 se zavedl nový systém výpočtu cenového indexu zemědělských výrobců vycházející z metodiky Eurostatu. Tento způsob výpočtu umožňuje porovnatelnost v cenové oblasti české zemědělské ekonomiky se státy Evropské unie.

Od roku 2007 jsou počítány indexy cen zemědělských výrobců na základě zjišťování z 95 základních zemědělských výrobků (cenových reprezentantů), z toho je 62 rostlinných, včetně ovoce a zeleniny, a 33 živočišných výrobků. Dále se sledují ceny dalších 29 reprezentantů mimo jiné s cílem vytvoření databáze nutné pro předpokládaný vývoj do příštího revizního období. Jejich ceny do výpočtu indexů nevstupují.

Ceny jsou zjišťovány prostřednictvím státního statistického výkazu Ceny Zem 1 - 12 u cca 500 vybraných výrobců v zemědělství (u družstevních, soukromých a státních organizací). Ceny jsou očištěny od daně z přidané hodnoty. Zjišťovány jsou realizační, smluvní ceny (bez vlastní spotřeby), určené pro tuzemský trh.

Průměrné měsíční ceny sledovaných výrobků se vypočítávají prostým aritmetickým průměrem z cen jednotlivých výrobců podle územního členění (okresy, kraje, území a ČR). Podstatnou změnou výpočtu je, že měsíční ceny jednotlivých výrobků se porovnávají s jejich průměrnou celoroční cenou v roce 2005. Průměrná celoroční cena reprezentanta v roce 2005 je spočtena jako aritmetický průměr z průměrných měsíčních cen roku 2005, váhami jsou relativní měsíční podíly tržeb výrobků na celoroční produkci. Pouze u reprezentantů ovoce a zeleniny (vyjma konečné agregace ovoce a zeleniny) se počítá cena váženým průměrem, váhy vycházejí z podílu tržeb za jednotlivé měsíce (tzv. měsíčních procenta).

Index je počítán na základě cen za vybrané komoditní položky agregací jednoduchých cen reprezentantů do úhrnu pomocí výpočetního vzorce Laspeyresova.

$$I_{1/0} = \frac{\sum \frac{p_1}{p_0} p_0 q_0}{\sum p_0 q_0} * 100$$

kde p_1 = cena ve sledovaném období
 p_0 = cena v základním období
 p_0q_0 = stálá váha v základním období (struktura tržeb za zemědělskou produkci v roce 2005)

Měsíční indexy cen jednotlivých výrobků (reprezentantů) se spočítají podílem jejich průměrné ceny za příslušný měsíc a průměrné celoroční ceny roku 2005. Měsíční indexy agregací až do úrovně "zemědělská výroba celkem" se počítají jako aritmetické průměry indexů příslušných výrobků. Pouze u vnitřních dat agregací ovoce a zeleniny je zaveden výpočet pomocí váženého průměru. Samotná agregace ovoce a zelenina již spadá do kategorie nesezónní produkce. Váhové podíly se stanovují pro výrobky i pro jejich agregáty. U nesezónních reprezentantů váhové podíly mají jednotnou roční váhu. Sezónní váhy se v různých měsících roku od sebe navzájem liší, podobně jako v minulém schématu. Jeden rozměr je určen pro vertikální agregaci od úrovně reprezentantů až po agregáty „ovoce, či zelenina“ (měsíční promile), druhý rozměr je pro 12 měsíců v roce (u reprezentantů se používají měsíční procenta; u agregací měsíční promile P). Nominálnímu součtu 1000 je pak roven součet stálých vah nejvyšší agregace "zemědělská výroba celkem".

Vzhledem k tomu, že jde o další nový postup konstrukce cenových indexů odpovídající metodice EUROSTATu, je možné u některých indexových agregací (které se dotýkají předchozích roků, např. klouzavý průměr) očekávat zdánlivé nekonzistence. Tento jev je způsoben tím, že konstrukce cenového indexu v minulosti vycházela z jiných předpokladů a jiných vah.

Pro přepočty časových řad indexů cen zemědělských výrobců se stálým základem před a po revizi se přepočtové můstky nepoužívají. Nová časová řada cenových indexů spočtená na novém váhovém schématu při své první publikaci za leden 2007 je současně publikována se zpětnou platností i za období leden 2005 - prosinec 2006. Tato nová časová řada bazických indexů má jediný základ průměr rok 2005 = 100.

Nová metodika umožnila zavedení těchto cenových základů:

- a) předchozí měsíc = 100
- b) stejné období předchozího roku = 100
- c) průměr roku 2000 = 100
- d) průměr roku 2005 = 100 (základní index počítaný z cen, ostatní indexy jsou odvozeny)
- e) podíl klouzavých průměrů indexů

Vzhledem k tomu, že agregační váhy (proporce) přešly na jinou strukturu (u nesezónních roční váhy, u sezónních měsíční váhy) se mohou jednotlivé měsíce roku od sebe vzájemně lišit, je třeba vzít v potaz, že indexy typu a), c), d) a e) pro jakékoliv agregace odrážejí nejen změnu cen svých pod položek, ale i změnu váhové struktury, jakou se tyto na dané agregaci pro daný měsíc podílejí. Naopak, v indexu typu b) jsou srovnávané pouze období se stejnou váhovou strukturou, indexy cen vyšších agregací proto odrážejí pouze čistou změnu cenových hladin v zemědělské produkci. Indexy typu e) podíl klouzavých průměrů indexů, na rozdíl od ostatních indexů, nezahrnují do svého výpočtu indexové roční průměry, naopak vycházejí

z měsíčních bazických indexů a tudíž zde mohou vznikat rozdílné interpretace proti jiným vypočteným indexům.

Publikují se ceny podle územního rozdělení ČR a dále ceny podle jednotlivých vlastníků a hodnoty (tj. realizované ceny předchozího měsíce). Jak indexy, tak i ceny se publikují ve statistické informaci "Indexy cen zemědělských výrobců" a „Indexy cen zemědělských výrobců, průmyslových výrobců a spotřebitelských cen potravinářského zboží“ s měsíční pravidelností.

Průměrná hodnota výrobků je počítána z množství prodeje a z celkové hodnoty tržeb za produkci. Údaje (viz tabulka č. 9) jsou uváděny vždy za měsíc předcházející výsledkům cenového šetření.

Od června 1995 jsou vždy v posledním měsíci čtvrtletí uveřejňovány průměrné ceny zemědělských výrobců podle vztahu jednotlivých respondentů (vybraných záměrným výběrem) k vlastnictví, a to v tomto členění:

1 osobní	4 státní	7 zahraniční (cizí)
2 soukromé	5 komunální	8 mezinárodní (domácí + zahraniční)
3 družstevní	6 vlastnictví sdružení pol. stran a církví	9 smíšené (kombinace 2 a 6)

Od září 1995 v souladu se zákonem č. 89 / 1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, je zpravodajská jednotka povinna poskytnout všechny požadované údaje. Ochrana důvěrnosti údajů zpravodajských jednotek je zaručena zákonem.

Publikována jsou pouze ta agregovaná data, kde je **“součet údajů minimálně tří zpravodajských jednotek, za podmínky, že žádný ze sčítaných údajů nepředstavuje více než 70 % hodnoty součtu”**. Pokud ano, přibírají se do součtu údaje dalších zpravodajských jednotek, nebo se provede agregace na vyšší úrovni třídění až je podmínka splněna.